

Varsányi József: MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM
Tételek az emelt szintű szóbeli érettségi vizsgára (2023)

Érettségizők könyvei

Varsányi József

**Magyar nyelv és irodalom
emelt szintű érettségi tételek
2023**

AMTAK Bt, 2023

Cop. Varsányi József

Cop. AMTAK Bt

Szerkesztette: Varsányi Katalin

Borítóterv: Vári Gabriella

Kiadó: AMTAK Bt, Budapest

Szerkesztőség: 2040 Budaörs, Semmelweis u. 6/B

amtakbt@gmail.com

Tel.: +36 20 218 6762

Honlap: www.amtak.hu

A könyvek nagy kedvezménnyel megrendelhetők a fenti elérhetőségeken.

ISBN 978-615-6549-43-3

Nyomda: Fellini Kft. Nyomdavezető: Marosi Attila

Tartalom

1 IRODALOM.....	8
MŰVEK A MAGYAR IRODALOMBÓL I. Kötelező szerzők	9
1. Romantikus költőszerpek, ars poeticák Petőfi Sándor költészetében	9
2. Tematikus, szerkezeti és formai változatosság Arany János balladaköltészetében	13
3. Az önmitizálás változatai Ady szerelmi költészetében	16
4. Az én és a világ kapcsolatának változása, megjelenítése Babits Mihály lírájában.....	19
5. Az elbeszélő látásmód és hangnem Kosztolányi Dezső Pacsirta című regényében.....	25
6. A Mama-versek útja a Kései siratóig József Attila költészetében	28
MŰVEK A MAGYAR IRODALOMBÓL II. Választható szerzők.....	31
7. A felvilágosodás főbb témái, kérdésfelvetései Berzsenyi Dániel episztoláiban	31
8. Prózapoeitikai újítások Móricz Zsigmond Az Isten háta mögött című regényében.....	35
9. Antik hagyományok és újklasszicista poétika Radnóti Miklós eklogáiban ...	38
10. Szabó Lőrinc Tücsökzene című versciklusának szerkezeti, tematikus vonásai az életrajzi emlékezés és a meditáció tükrében	41
11. Jelképek és motívumok Pilinszky János Szálkák című kötetében	43
12. A hagyomány újraírása, az értelmező és önértelmező folyamatok és az elbeszéléstechnika sajátosságai Mészöly Miklós Saulus című regényében	46
MŰVEK A MAGYAR IRODALOMBÓL III. Kortárs szerzők	49
13. A tündéri realizmus. Valóság és irodalom kapcsolatának megjelenése Lázár Ervin Csillagmajor című elbeszélésciklusában	49
MŰVEK A VILÁGIRODALOMBÓL	53
14. Dante Alighieri Isteni színjátékának első éneke (Pokol) szövegének jelentésrétegei, az allegorikus olvasat lehetőségei	53
15. Az elbeszélői hang többszólamúsága Emily Brontë Üvöltő szelek című regényében.....	60

16. A polifónia különböző szólamai Fjodor Mihajlovics Dosztojevszkij Bűn és bűnhődés című eszmeregényében	63
SZÍNHÁZ ÉS DRÁMA	66
17. A műfaj, a drámatípus kérdései és az összetett drámai konfliktus megjelenítése Katona József Bánk bán című művében	66
18. Az ibseni dramaturgia jellemzői, az analitikus szerkesztésmód érvényesülése Ibsen Nóra (Babaszoba) című drámájában.....	70
AZ IRODALOM HATÁRTERÜLETEI.....	72
19. Szabó Magda Az ajtó című regényének és Szabó István Az ajtó című filmjének összehasonlító elemzése.....	72
INTERKULTURÁLIS JELENSÉGEK ÉS A HATÁRON TÚLI IRODALOM	76
20. Táj és ember harmóniája, hűség és megmaradás Kós Károly Varju nemzetség című krónikás regényében.....	76
2 MAGYAR NYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ	80
1. A kommunikáció célját és funkcióját kifejező nyelvi eszközök	81
2. A vizuális és a nyelvi jel, a vizuális és a nyelvi kommunikáció	85
3. A kommunikáció formája: a szóbeliség és az írásbeliség	88
A MAGYAR NYELV TÖRTÉNETE	90
4. A Halotti beszéd és könyörgés nyelvtörténeti jelentősége, lexikai, grammatikai és stiláris sajátosságai	90
5. A nyelvújítási mozgalom történetéből: az ortológus-neológus vita	94
6. A szavak jelentésváltozásának típusai különböző nyelvtörténeti korok szövegeiben	96
EMBER ÉS NYELVHASZNÁLAT	98
7. Az információs társadalom hatása a nyelvhasználatra, nyelvi érintkezésre	98
8. Határon túli magyarnyelvűség: a nyelvközösség helyzete és nyelvhasználata közötti összefüggés	100
A NYELVI SZINTEK	102
9. Alaktani sajátosságok: a szótő, a szóelemek szerepe és funkciója, kapcsolódási szabályaik.....	102
10. A szavak szófaji rendszerbe sorolásának kritériumai	108

11. Az egyszerű és összetett mondatok típusainak felismerése	110
A SZÖVEG	117
12. Ismeretterjesztő szövegek elemzése a címzettek, a téma, a szóhasználat és a megszerkesztettség szempontjából	117
13. Az elbeszélő, a leíró és az érvelő közlésmód	118
14. Grammatikai és jelentésbeli kapcsolóelemek a szövegben.....	120
A RETORIKA ALAPJAI	126
15. A szónoklat felépítése, a beszéd szerkezete	126
16. Érvtípusok, érvelési hibák	129
STÍLUS ÉS JELENTÉS.....	131
17. A hangalak és jelentés viszonya, jelentésmező	131
18. A hagyományos és az új elektronikus média publicisztikai és tájékoztató műfajai	136
19. A szóképek stiláris szerepe (szinesztézia, szinekdoché, allegória, szimbólum)	139
20. A mondatszerkezet stiláris változatai: a verbális stílus, a nominális stílus	141

1 IRODALOM

MŰVEK A MAGYAR IRODALOMBÓL I.

Kötelező szerzők

1. Romantikus költőszerpek, ars poeticák Petőfi Sándor költészetében

- **Életrajzi háttér:** 1844 telén mutatta meg a költő Vörösmartynak összegyűjtött költeményeit. Vörösmarty fölkarolta Petőfit, gondoskodott a versek kiadásáról, segédszerkesztői állást szerzett neki Vahot Imre Regélő Pesti Divatlapjánál, és lakásról is gondoskodott. Ettől fogva nyomorral teli vándorévei véget értek. A *Versek* mellett napvilágot látott *A helység kalapácsa* és a *János vitéz* is, s Petőfi egycsapásra az ország egyik legnépszerűbb költője lett. Vahot lapjának reklámjaként használta fel a népies költőt, östehetségként tüntette fel, díszmagyarban járatta s különösen „betyárkodó verseit” részesítette előnyben. Ennek köszönhetően Petőfi a kritikusoktól rázúduló vádakat. 1845 végére Petőfinek elege lett ebből a ráerőltetett népi szerepből, skatulyából, s egyébként is mély lelki válságban lévén, új arculattal jelent meg: egy byroni világfájdalmas pózban (*Felhők*). 46 tavaszára kilábolt lelki válságából, új életcélt talált magának, a republikánus politikai költészetet és küzdelmet. Magának ebben a hivatásban mártír szerepet álmódott meg. Megszaporodtak a váteszversek. 48. március 15. Petőfi napja volt, a forradalom egyik főszereplőjeként robbantották ki a Pilvax-kör tagjaival a pesti forradalmat. Több helyen is elszavalta *Nemzeti dal* című költeményét, kivívták a sajtószabadságot, kiszabadították Táncsicsot a börtönből és este a Bánk bán előadásával ünnepelték a forradalmat a Nemzeti Színházban. Szeretett volna jakobinus fordulatot vinni a forradalmi eseményekbe, de hamarosan félreállították. Parlamenti képviselőnek is jelöltette magát, de Szabadszálláson az ellene felheccelt tömeg kis híján meglincselte. Ennek emlékéét őrzi *Az apostol*. Katonai szolgálata sem volt problémamentes: feletteseivel többször is összekülönbözött, ami miatt kilépett a seregből. Csak az orosz beavatkozás és a nemzet végveszélye bírta rá, hogy Bem tábornoknál újra szolgálatra jelentkezzen, akinek szárnysegédje lett, de hivatalosan nem volt katona, és civil ruhában szolgált a csatatereken. A segesvári csatában veszett nyoma.
- **Népies korszaka:** Első publikált verse, a *Borozó* (Athenaeum, 1842) is népdal. 1845-ig költészetében a népiesség dominál. Népdalaiban, mint Horváth János monográfiája kimutatta, kevés a tiszta népdal, inkább a helyzetdalok, életképek és zsánerek vannak túlsúlyban. Ezeket

szerepköltészetként jellemezhetjük. A költői én egy korhely, nócsabász, csavargó népmű szerepében jelenik meg, aki imádja a bort, a szerelmi kalandokat és igen könnyelműen gondolkodik a világról. Stílusa a biedermeiertől a lírai realizmusig terjed, helyenként negédesen finomkodó, máskor a durvaságoktól sem riad vissza, de mindig roppant könnyed és nagy formaérzékről tanúskodik. A kritikusok főleg a szokatlanul közvetlen, nyers versrészekre kapták föl a fejüket. Ezek már a lírai realizmus sajátjai, mint pl. *„Mit ámultok, ha mondom, Hogy csak a bor istene, Akit én imádok, Aki e kebelnek mindene.”* (Borozó). Illetve: *„Elkeseredésében Mi telhetett tőle? Nagyot ütött botjával A számár fejére.”* (Megy a juhász számáron). Családi lírájában is a lírai realizmus és személyesség okozott megbotránkozást, pl.: *„Úgy megvénült azóta. Hja, az idő lejár!”* (Egy estém otthon). A költő úgy beszél, mintha nem is versben szólna, olyan könnyedén, a hétköznapi nyelv stílusában ontja a jambusokat és rímeket. A Vörösmarty és Bajza emelkedett stílusához szokott közönségnek megütközésig szokatlan volt ez a közvetlenség, természetesség.

- **A természet vadvirága:** Egy Dardanus álnéven publikáló kritikusa támadására felel a költő. A lírai természetességet és alkotói szabadságot védi. Jellemző rá a romantika zsenikultusza: a tehetség nem iskolai tanulmányok és szabályok következménye, hanem a természettől kapott ajándék, ami nem tűr korlátokat. A szerény tehetség szabályokra támaszkodik, ellenben a zseni maga teremti tetszése szerint a szabályokat. Szép az, ami természetes. Különösen a finomkodó, affektált stílust utasítja el a durvaságig ingerülten: *„Torkotokba, hogy megfúltok, Oly kemény koncot vetek.”* Ez a gorombaság természetesen provokatív, hiszen Dardanus éppen a durvaságokat, káromkodásokat vetette szemére.
- **Felhők ciklus:** Nem tartozik Petőfi költészetének fővonalába, csak egy kísérlet volt a népköltő szerepének levetésére. Tartalmilag a spleen és az örület motívumai uralkodnak, formailag a kötetlenség, a rímek hiánya, a szabad sorhosszúság jellemzi. Címeket nem használ, csak számozza a verseket, illetve a modern kiadásokban a kezdősorral szokás megcímkézni őket. Esztétikai érték szempontjából elmaradnak a korábbi versektől, de a korabeli közönség fogékony volt erre a byroni pózra.
- **A bánat? Egy nagy óceán:** Nem kimondottan ars poétikus vers, de a költészet titkáról ír benne. A Kalevala Vejnemöjnenje kiül a tenger partjára énekelni kanteléjével. Könnyei a vízbe hullanak, miközben az emberek és az állatok gyönyörködve hallgatják. A bújárcacs lemerül a víz fenekére, hogy fölhozza könnyeit, s íme, igazgyöngyökké váltak. Ehhez hasonló Petőfi versének gondolata is: az örömet okozó költészetért le kell merülni a bánatóceán fenekére, s ami a közönségnek örömet okoz, az a költő

számára a bánat mélységes tengere. A rövid vers a ciklus kivételes remekei közé tartozik.

- **A politikai cselekvés költészete:** A Felhők ciklus válságából kikerülve Petőfi a politikai cselekvésben talált új küldetést. Címszavai a republika, a népuralom, az egyenlőség, a világszabadság, a mártírhálál. Feltűnően sok a látomásköltemény, melyekben magát, mint a világszabadság mártírját álmódja meg. Értékrendje romantikusan kétpólusú, fekete-fehéren láttatja a szabadság harcosait és ennek ellenségeit: jók és gonoszok harcolnak egymással. „*Két nemzet lesz a föld akkor, s ez szembe fog állni: A jók és a gonoszok.*” (Levél Várady Antalhoz) A versek terjedelme megnő, nagyobb szabású költemények születnek. Ez az irány az, amiben a költő és az ember sorsa leginkább összetalálkozik, egybecseng. Ez már nem szerepköltészet, úgy tűnik, Petőfi egészen feltette erre az ügyre az életét, s ezt az ügyet szolgálja költészetével is: „*Ha a nép uralkodni fog a költészetben, közel áll ahhoz, hogy a politikában is uralkodjék.*” (Levél Arany Jánoshoz) Ide tartozó fontosabb versek: *Sors, nyiss nekem tért!*, *Egy gondolat bánt engemet*, *A nép nevében*, *A XIX. század költői*, *Nemzeti dal*, *Respublica*, *Akasszátok fel a királyokat* és még az olyan más témájú versek is, mint a *Beszél a fákkal a bús őszi szél*.
- **Sors, nyiss nekem tért!** A *Felhők* után ez az első vers, amelyben az új, politikai költői program megjelenik. Költői és élethivatás itt egymásra talált. Fő gondolata a politikai mártíromság. Jelentőségét fokozza, hogy mindez be is teljesedett rajta. Emiatt látnoki, vagyis vátesz költészetről beszélhetünk. A hangnem emelkedett, egészen átlelkesült. *Sors, nyiss nekem tért! Hadd tehessek az emberiségért valamit!*, illetve: *Meghalni az emberiség javáért. Mily magasztos, mily szent gondolat!*
- **Az apostol:** Műfaját tekintve nem elbeszélő költemény, hanem verses regény, mint a *Don Juan* és az *Anyagin*. Valójában azonban lírizált regényről van szó: az epikus jelleg egészen gyenge, nem túlzás azt mondani, hogy regénynek csapnivaló: egyszerreplős, a mellékszereplőknek még nevük sincs, annyira nem számítanak, s jellemük és történetük is vagy sematikus vagy egyáltalán nincs. Következésképpen egy szálon fut a cselekmény, mindvégig Szilveszter életútját követjük nyomon, igaz, ezt in medias szerkezetben. Nem is a történet, hanem a gondolati líra adja jelentőségét. Tartalma szerint Petőfi politikai világképe jelentősen megváltozott: míg korábbi költeményeiben egy népforradalom söpri el a zsarnokságot, itt Szilveszter magányosan cselekszik: míg a nép élteti a királyt, ő ráló a tömegeből. Mai fogalmainkkal politikai merénylő vagy terrorista. Megváltozott nézetei szerint a nép még éretlen a szabadságra, ennek kivívását nem a közel-, hanem a távoljövőbe helyezi. Másik új gondolata, hogy a történelmet nem a népmozgalom, hanem az egyes

kiválasztottak, apostolok viszik előre. Ilyen apostol Petőfi-Szilveszter is. A lírai részekben azonban magasan szárnyal. Leghíresebb részlete a szőlőszem hasonlat: „*A földet sugárok érlelik, de / Ezek nem nap sugárai, / hanem az embereknek lelkei. / Minden nagy lélek egy ilyen sugár... / Érzem, hogy én is, én is egy sugár vagyok.*”

- Petőfi költészetének csak a fővonalát említettük, holott ez a költészet igen színes, számos más témában is születtek remekművek, mint például a tájköltészetben vagy a szerelmi lírában. Nem tárgyaltuk az oly fontos epikus műveket, mint *A helység kalapácsa* vagy a *János vitéz*. Ezek azonban nem tartoznak szorosabb értelemben a tételünkhöz.

2. Tematikus, szerkezeti és formai változatosság Arany János balladaköltészetében

- **Életrajzi háttér:** Aranynak két nagy balladatermő korszaka van: a nagykőrösi és az Ószikék korszak. Nagykőrösön a gimnáziumban volt irodalomtanár. Munkáját példásan és eredeti módszerrel végezte. Az irodalmat visszafelé oktatta: napjaik költészetétől haladva a klasszikusok felé. Gondos dolgozatjavításait pedig máig is látni múzeumban: a helyesírási hibák javításához mindig a szabályt is feltűnteti. Diákjai rajongtak érte, ennek ellenére sok atrocitás érte végzettségének hiánya miatt. A gimnáziumot ugyanis nem fejezte be, mivel felcsapott színésznek. Elfoglaltsága miatt nagyobb lélegzetű epikus művekre nem futotta az idejéből, ezért a rövidebb balladákra összpontosított. Ószikék-balladáit 1877-ben írta a Margit-szigeten. Akadémiai titkári állásáról leköszönt, de ezt – szintén kiváló, lelkiismeretes munkájának nélkülözhetetlensége miatt - nem fogadták el, s helyette egy év fizetett szabadságot kapott. A nyarat a Margit-szigeten töltötte, kapcsos könyvével sétálgatva a tölgyek alatt, s közben rövid verseket írogatott. Ezek közé tartoznak balladáái is.
- **A balladák osztályozása:** Arany két rokon műfajt különböztet meg: a románcot és a balladát. Románcait a spanyol románcok mintájára írta. Ilyen pl. a *Mátyás anyja*. A románc dalszerűbb, többnyire nem tragikus kimenetelű költemény. Balladáinak két műfaji forrása van: a skót ballada és a székely népballada. A ballada definíciója: tragédia dalban elbeszélve. Ennél fogva keveredik benne a három műnem sajátossága. Tematikailag megkülönböztetünk történelmi (*V. László, Szondi két apródja, Walesi bárdok*), lélektani (*Ágnes asszony*) és parasztszövegű balladákat (*Ágnes asszony, Tengeri-hántás, Vörös Rébék*). Nagyvárosi ballada a *Hidavatás*. Szerkezetileg lehet egyszólamú (*Ágnes asszony, Walesi bárdok, Tetemre hívás*) vagy többszólamú (*V. László, Szondi két apródja, Tengeri-hántás*). Versformák tekintetében a rimes-időmértékes forma számos változata figyelhető meg: daktilikus a *Tetemre hívás*, anapestikus a *Szondi két apródja*, trocheikus az *Ágnes asszony*, jambikus a *Walesi bárdok*. Rimes-ütemes vers a *Mátyás anyja*.
- **Nagykőrösi balladák:** Nagykőrösi korszakában a történelmi balladák dominálnak: *V. László, Szondi két apródja, Walesi bárdok*. De előfordul lélektani parasztszövegű ballada is: *Ágnes asszony*. Arany a történelmi balladákhoz allegorikus céllal, a szabadságharc vérbe tiprására való utalás szándékával ragaszkodik. Gyakori motívum a lelkiismeret büntetése, amely néhol az örületig fokozódik: *Ágnes asszony, Walesi bárdok*. V. László megszegi esküjét a Hunyadi gyerekek sértetlenségére vonatkozóan, s fölhevült

képzeteiben úgy hallja, hogy a tömeg esküjét követeli. Halállal bűnhődni is emiatt kell: a csehek megmérgezik. A költő egyúttal felidézi az utolsó nemzeti király, Mátyás emlékét is. Az Ágnes asszony témáját egy valóságos látvány szolgáltatta: Arany utazás közben találkozott egy télvíz idején patakban mosó bolond asszonnyal. Ebből kerekítette ki a férjgyilkos asszony történetét. A rögeszme kialakulását aprólékos lélektani elemzéssel mutatja be.

- **Walesi bárdok:** A verset állítólag egy Ferenc Józsefet üdvözlő költemény helyett írta asztalfiókjának. A skót és a magyarországi történet közötti párhuzam egyértelmű: Edward angol király leigázta Walest, majd látogatást tett a tartományban. Látogatása során elvárta, hogy énekmondók dicsőítsék hősi tetteit, ám erre egyetlen bárd sem volt hajlandó. A király bosszúból ötszáz énekmondót végeztetett ki. Hasonló a magyar történet: Ferenc József orosz segítséggel vérbe fojtotta a magyar szabadságharcot, majd látogatást tesz a leigázott országban, ahol dicsőítő költeményt rendel. Arany és a jeles magyar költők ezt visszautasítják. A „csatában elhullt derék” Petőfi emlékét idézi, s az átok Ferenc József fejére száll. A verset körkörös szerkezetűnek is mondjuk a visszatérő kezdő versszak miatt. Ismétlések és fokozások több helyen is előfordulnak: pl. a három bárd énekében.
- **Szondi két apródja:** Ez Arany egyetlen háromszólamú balladája. A három szólam megfelel a három helyszínnek: a völgyben a török a vár bevételét ünnepli, s Ali ide várja a két apródot. A két apródot Ali követe hívogatja a várral szemközti dombon, Szondi sírjánál. A két apród pedig a hegyen álló vár ostromáról és Szondi hősi haláláról énekel, ez a harmadik szólam. A vers témáját Tinódi históriás énekéből merítette, de alaposan kidolgozta, fölékesítette. A török kort török szavakkal is felidézi: *sörbet, huri, gyaur, bülbül*. De a díszes, képszerű török beszédstílust is imitálja, pl. a *Bülbülszavú rózsák két mennyei bokra* jelzőbokkal. Fokozás figyelhető meg a török követ hívogatásában is: először szép szóval hívogatja az apródokat, majd ígéretekkel, végül fenyegetéssel. Szintén fokozásos az apródok éneke: ennek tetőpontján szép szójáték figyelhető meg: *Ő álla halála vérmosta fokán*.
- **Őszikék-balladák:** Az egyszólamú balladák uralkodnak; gyakori a balladai homály; a költeményeket babonás léggör lengi körül. A nyelvezet még finomabbá válik, homályosabb, sejtelmesebb a stílus. **Vörös Rébék:** A középkori boszorkányhitet idézi fel: Rebi néni lelkét a gonosz szállta meg, mindenkire romlást hoz. Varjú képében kísért, s halála után gonosz lelke egyik varjúból a másikba száll, vég nélkül. A vers refrénje démonizáló mondat: *Hess madár*. A **Tetemre hívás** szintén középkori babonás szokást idéz föl: a meggyilkolt ember teteméhez sorra hívják ismerőseit, s a halott

sebe vérzéssel jelzi gyilkosát. A tetemre hívásnál hivatalos személy is jelen van, ő a *tiszti pörösztő*. A ballada erkölcsi tanulsága a könnyelmű, kacér lány viselkedésének tragikus kifejtésében, és tébollyal való bűnhődésében áll. A **Hídavatás** a Margit híd fölavatásához kapcsolódik, amit állítólag tömeges öngyilkosság követett. A vers tartalmilag a haláltánc szerkezetére épül: a nagyváros tragikus szereplői buknak föl az árból, és mondják el szerencsétlen történetüket.

- **Tengeri-hántás:** Kivételesen kétszólamú ballada: a keret bemutatja a balladamondás népi hiteles szokását: tengeri-hántás közben a falu összegyűlik, s egy idősebb férfi balladával oldja a munka egyhangúságát. Közben a tűz körül melegednek. A balladát a versszakok végén kiszólások szakítják meg, amelyek kétértelműségükkel árnyalják a homályos történetet: *Teli a hold, most buvik fel* – a leány nőiesedésére céloz; *Aha, rókát hajt a Bodré* – Tuba Ferkó kerülgeti Dalos Esztit; *Töri a vadkan az irtást* – a szeretők titokban találkoznak; *Soha, mennyi csillag hull ma* – Eszti szüzességének elvesztése; *Nagy a harmat, esik egyre* – Eszti könnyeinek hullása; *De suhogjon az a munka* – Dalos Eszti sóhajai; *Az a Lombár nagy harangja* – az Esztiért szóló lélekharang; *Kuvikol már, az ebanya!* – A halálmadár nyugtalanítja Ferkót; *Tizenkettőt ver Adonyban* – éjfél, a kísértetjárás ideje. Babonás a ballada zárlata: éjfélkor a szerelmespár furulyáját vélik hallani, akik egy lepedőn suhannak át az égen. Az erkölcsi tanulság itt is a szerelem könnyelműségében rejlik: Tuba Ferkó elcsábítja, majd hűtlenül elhagyja Dalos Esztit, s ezért holdkórossággal és halállal bűnhődik.
- Vita folyt arról, hogy Arany elsődlegesen epikus vagy lírikus költő-e. Epikus voltát ő maga határozta meg Petőfivel szemben, akit lírában helyezett maga fölé. Németh G. Béla vetette fel azt a véleményt, hogy Arany elsődlegesen lírikus, mondván, hogy a lírában újította meg költői nyelvünket. Arany nagyepikájában nem tudta a *Toldi* színvonalát megismételni, lírájában pedig sok az elkoptatott toposz és metafora. Balladáiban azonban semmit sem veszítettek szépségükből. Meg kell említeni, hogy műfordítóként is időt álló remekeket hozott létre: pl. *Hamlet* fordítása vagy *Arisztophanész komédiái*.